

Література

1. Albert, G. Peter, 1964 – Intellectual property law in cyberspace/ G. Peter Albert, Jr. – BNA Books, Washington, 1999.
2. Фаренвальд А. Законодавство ФРН та судова практика щодо порушень авторського права у мережі / Арнольд Фаренвальд // Охорона прав інтелектуальної власності в Україні та Європейському Союзі: політика, законодавство, практика: міжнародна конференція, 15–16 червня 2011 р.: матеріали міжнародної конференції. – К., 2011. – С. 96–106.

УДК 347.795.4 (043.2)

Самойленко Г. В., к.ю.н., доцент,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

СУТНІСТЬ ПРАВОВІДНОСИН З ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Тут варто зазначити ЦК України 2003 року. Попри те, в сфері правового регулювання перевезень пасажирів він має загальнорегулятивний, а подекуди й декларативний характер, що зумовлене значною кількістю бланкетних норм. Як наслідок – дані відносини регулюються здебільшого підзаконними актами, що не є виправданим з точки зору цінності прав пасажирів.

Порушення прав пасажирів свідчать про певні недоліки та прогалини в механізмі правового регулювання відносин з перевезення пасажирів. Обрана тема є актуальною, тим більше, що в умовах монополізації ринку перевезень пасажирів на різних видах транспорту ринкові конкурентні механізми в Україні не діють.

Природно, що основну роль в регулюванні правовідносин з перевезення пасажирів грають закон і договір. Тому більшість дослідників свої наукові вишукування направляють на комплексне дослідження сформованих договірних конструкцій, а не на правовідносини, ними регульовані. В той же час постійно ведеться про необхідність створення адекватного механізму правового регулювання правовідносин. Звернімося до цього питання. Хропанюк В. Н. елементами останнього визначає: норми права, правовідносини та акти реалізації юридичних прав та обов'язків [1, с. 339].

Діалектичний підхід дозволяє внести певні корективи в дану систему елементів механізму правового регулювання. Більшість цивільних правовідносин виникає на підставі договорів. З цього випливає, по-перше, що договір є підставою виникнення конкретного цивільного правовідношення; по-друге, правилом поведінки для конкретних учасників цих відносин. Тут варто зазначити, що Вітрянський В. В. визначив три смисли: договір – правочин, договір – правовідношення, договір – документ [2, с. 23].

Механізм правового регулювання можна також представити з елементів: норма права, юридичний факт (події, дії, договори та ін.), правовідношення. Ці елементи відображають стадійність, оскільки сама по собі правова норма є лише передумовою виникнення та змісту правовідношення, в якому учасники набувають та реалізують суб'єктивні права та обов'язки. Саме тому потрібен зв'язок між правовідносинами та правовими нормами. Останні потребують змін та корегувань у випадку, якщо вони не забезпечують «запрограмованої» реалізації суб'єктивних прав та обов'язків в конкретних правовідносинах.

Досліджувані відносини характеризуються наступними властивостями. По-перше, вони є суспільними відносинами. Їх характер з точки зору трансформації суспільства не підданий дослідженню. Так, позиція Карла Маркса щодо визнання сфери перевезень четвертою стадією виробництва стосовно перевезень пасажирів не є прийнятною. З точки зору перевізника то є вид підприємницької діяльності. З точки зору пасажирів діяльність транспорту є способом реалізації права особи на свободу пересування, є способом реалізації його немайнового блага. По-друге, відносини з перевезення пасажирів мають вольовий характер, оскільки виникають та існують, набувають змісту, залежать від волі людей. По-третє, характерним саме для перевезень пасажирів є те, що вони виникають з приводу реалізації права людини на свободу пересування (ст. 313 ЦК України). Якщо перші дві ознаки стосуються правовідносин як таких, то остання характеризує саме відносини з перевезення пасажирів.

Правовідносини з перевезення пасажирів характеризуються ознаками: 1) суб'єктами (пасажир і перевізник). Учасники є юридично рівними, самостійними суб'єктами. Їх мета – доставляння пасажирів до пункту призначення. Інтерес – різний. У пасажирів – реалізація права на свободу пересування; у перевізника – отримання від здійснюваного перевезення прибутку; 2) характером зв'язку між суб'єктами. Оскільки при перевезенні пасажирів здійснюється реалізація права особи на свободу пересування, то у данному випадку можемо говорити, що зв'язок між учасниками виникає щодо нематеріальних благ; 3) змістом. Учасники виступають як носії цивільних прав і обов'язків; 4) характером захисту суб'єктивних прав і спонукання до виконання суб'єктивних обов'язків; 5) особливістю підстав виникнення, зміни і припинення цивільних правовідносин. Підставою є договір перевезення пасажирів [3, с. 84].

Підсумуємо авторське розуміння сутності правовідношення з перевезення пасажирів. По-перше, воно виникає на підставі договору. Тому є договірним правовідношенням. По-друге, стосується специфічного об'єкту цивільних прав – особистого немайнового права людини, закріпленого в

ст. 33 Конституції України та ст. 313 ЦК України (права особи на свободу пересування). По-третє, правовідношення має свій об'єкт (безоб'єктних правовідносин не існує). Об'єктом у даному разі є те, на що спрямований інтерес особи – на вчинення дій зобов'язаною особою – надання послуги (не виконання роботи). По-четверте, за юридичним змістом є відносним правовідношенням. По-п'яте, за характером здійснення права є зобов'язальним правовідношенням. По-шосте, є організаційним правовідношенням.

Щодо останнього, нами висунуто гіпотезу щодо існування особливої групи цивільних правовідносин, – організаційних, спрямованих на забезпечення реалізації особистих немайнових прав фізичної особи, до яких відносяться правовідносини з перевезення пасажирів. Організаційний характер правовідносин з перевезення пасажирів не слід змішувати з правовідносинами, що виникають на підставі організаційних договорів (в т.ч., попередніх, які передують укладанню основного договору перевезення).

Література

1. Хропанюк В. Н. Теория государства и права. Учебник для высших учебных заведений / под ред. В. Г. Стрекозова. – М.: «Интерстиль», «Омега Л», 2008. – 384 с.
2. Витрянский В. В. Существенные условия договора // Хозяйство и право. – 1998. – № 11. – С. 23–25.
3. Харитонов О. Поняття та види цивільних правовідносин інтелектуальної власності / О. Харитонов // Право України. – 2011. – № 3. – с. 66–78.

УДК 347.763–057.68:346.5 (043.2)

Сумкін С. А., здобувач,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРА

Тема доповіді викликана рядом об'єктивних факторів, що зумовлюють її актуальність. По-перше, на нашу думку, існують упущення в методології проведення досліджень в ряді праць, присвячених аналізу правового регулювання цивільних правовідносин. Як правило, досліджуються правовідносини, і не завжди у зв'язку зі ступенем їх урегульованості правовими нормами, та навпаки. Такий підхід не сприяє цілісному сприйняттю існуючого механізму правового регулювання та врегульованості відносин. Саме дослідження всього механізму, заснованого на стадійності розгортання цивільних правовідносин, його окремих структурних елементів, здатне дати цілісне уявлення про ступінь врегульованості відносин.